

Eminentissimi Ac Reverendissimi Domini, D. Joannis Baptistæ, Cardinalis De Luca, Theatrum Veritatis Et Justitiæ, Sive Decisivi Discursus

Ad Veritatem Editi In Forensibus Controversiis, Canonicis & Civilibus, in quibus in Urbe Advocatus, pro una partium scripsit, vel Consultus respondit ; Cum Indicibus Argumentorum, Causarum ac Rerum luculentissimis. Opus Tam Judicibus, Quam Causarum Patronis, atque omnibus in utroque Foro ...

Tractatus Primi Pars I. de Servitutibus Prædialibus, Usufructu, & utroque Retractu, Pars II. de Emphyteusi, Pars III. de Locatione & Conductione

Luca, Giovanni Battista de

Coloniae Agrippinae, 1691

Disc. LII. Bononien. Usufructus. An & quando legatum usufructus relictum uxori resolvatur in alimenta juxtà consuetudinem Bulgari, vel potiùs importet verum & formalem usumfructum. Et quando ...

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74102](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74102)

Remanebat verò difficultas in ordine ad participationem cum filia primi matrimonii reluctantem ex dispositione textus in *l. hac Edictalis Cod. de secundis nuptijs*, ut in specie de participatione ususfructus relicti secundo viro per matrem binubam plenè habetur per *Rotam dec. 406. par. 9. & 305. par. 10. rec.* ubi aliis decisionibus cumulatis firmatur opinio in qua refidet Rota & Guria, quod æqualis participatio inter secundum conjugem & quemlibet ex filiis procedit in reliquo bese detracta prius legitima tanquam ære alieno, sed controversia finem habuit per concordiam.

BONONIEN. VSVSFRVCTVS

DE
CATANEIS

PRO
SORORIBUS DE CATANEIS

CV M

CATHARINA EARUM MATRE.

Responsum pro veritate.

An & quando legatum ususfructus relictum uxori resolvatur in alimenta juxta consuetudinem *Bulgari*, vel potius importet verum & formalem usumfructum.

Et quando ususfructus, vel habitatio, quæ relinquuntur uxori vel alteri unà cum filiis, vel hæredibus insimul vivere debentibus cessent, si talis vita simultanea sequi non potest.

S Y M M A R I V M.

1. **F** Acti series.
2. Quando legatum ususfructus relictum uxori non resolvatur in alimenta, sed importet verum usumfructum.
3. Quod consuetudo *Bulgari* non procedat in aliis quàm in uxore remissivè.
4. Ob transitum ad secunda vota conjux non privatur legato sibi à primo conjuge facto.
5. Ad quid iste transitus considerandus veniat, & n. 9.
6. Adimplementum habetur pro presbuto, ubi non sequitur ex facto ejus, cui prestandum est.
7. Quando ex casu resultat quod legatarius cohabitare non potest cum hæredo, seu aliud onus adimplere, an cesset legatum, datur distinctio.
8. Vbi non implementum resultat ex facto voluntario legatarij, tunc legatum non debetur.
9. De eadem consideratione de qua num. 5. circa transitum conjugis ad secunda vota.
10. De conjecturis & circumstantiis quod legatum factum alicui cohabitare debenti pro hærede sit causativum.
11. De operatione clausula non aliàs, aliter, nec alio modo.
12. Quando demandatur cohabitatio cum aliquo, intelligitur de formali cohabitatioe vita, non autem de materiali in eadem domo.

Cardin. de Luca de Servitutibus.

D I S C. L I I.

Hipolitus Catenus, scriptis hæredibus duabus filiabus in infantili ætate constitutis, Catharina uxori & Juniperæ matri respectivè particulare legatum fecit ususfructus duarum possessionum, deindeque aliis dispositionibus intermediantibus, easdem unà cum dictis filiabus ususfructuarias reliquit per verba præcisa, *ususfructuarias, salvis supra dispositis, una cum supra dictis ejus filiabus reliquit & esse voluit supra dictas Juniperam, & Catharinam eius matrem & uxorem respectivè insimul viventes, & non aliter, nec alio modo &c.*

Sequitur morte testatoris, Catharina in statu viduitatis per plures annos cum locri & filiabus convixit, postmodum vero facto transitu ad secunda vota, & cohabitando cum viro, dubitari contigit; An sibi deberetur portio ususfructus universalis, ac etiam habitatio in domo testatoris, in qua declarabat vivere velle; Unde desuper ex parte dictarum filiarum & hæredum pro veritate consultus, distinguendo controversiam in duos punctos in eadem notula transmissa distinctos; Primo scilicet, an dictum legatum importaret verum & formalem usumfructum ad favorem Catharinæ uxoris, vel potius juxta *Bulgari* consuetudinem resolveretur in alimenta, & secundò, an sive unum sive alterum importaret, cessaret ex cessante conviventiâ, cum filiabus, & locri, juxta testatoris voluntatem; Et quid si ipsa uxor se offerret velle cum secundo viro in eadem domo cum præfatis filiabus convivere.

Ad primum, juxta ea, quæ habentur supra in *Firmana*, & in *Foroliviens. & Civitatis Castellæ proximè precedentibus discursibus*, ac alibi, saltem juxta opinionem, in qua refidet Rota, dixi probabilius respondendum videri, legatum prædictum importare pro ejus virili verum & formalem usumfructum ob conjecturam voluntatem, ex eo præsertim resultantem, quod in legato conjuncti sunt etiam filii & hæredes cum dictis conjunctivè; Unde cum, ut in specie cæteris allegatis firmatur per *Rotam dec. 241. num. 4. cum sequen. par. 5. rec.* ubi rejiciuntur tenentes contrarium in *Faventina ususfructus 20. Junij 1664. coram Verospio*, *Firmana ususfructus 5. Junij 1666. Albergato*, cum aliis, de quibus præsertim in dicta *Firmana disc. 50.* Et licet, ut ibidem habetur ista conjectura sola & de per se considerata, apud me suas pateretur difficultates, advertebam tamen, quod dum Rota toties hanc opinionem tenuit, durum ac difficile erat contrarium tentare.

Clariùs verò, quoniam ista conjectura non videbatur sola, dum cum dictis filiabus & hæredibus conjuncta quoque erat ipsius testatoris mater, in qua juxta ponderata in dicta *Foroliviens. disc. 48.* non intrat in dicta consuetudo *Bulgari*, & consequenter videbamur versari in casu clariori, quàm in dicta *Firmana*, neque credebam in hoc multum insistendum esse, dum probabilius videbatur hoc legatum, sive uno, sive altero modo, ut infra cessasse.

Quoverò ad alterum punctum, an scilicet ob transitum ad secunda vota dictum legatum cessasset, considerando ipsum transitum de per se; Dixi illum non esse in proposito considerabilem, quoniam inter poenas, quæ contra conjuges binubos à jure civili inflictæ utpotè concernentes favorem filiorum primi matrimonii, de jure canonico correctæ non sunt, sed hodie quoque vigent, non reperitur ista privationis legatorum, aliarumque dispositionum

fictionum à primo conjugè obvenientium, cum solum habeatur præscripta necessitas reservandi filiis primi matrimonii bona ex huiusmodi dispositionibus voluntariis, & lucrati vis in conjugem binubum obventa, ad vulgarem textum in *l. semina Cod. de secundis nuptijs cum concordant. per Paris cons. 95. num. 17. cum sequen. lib. 1.* atque ita sæpius firmavit *Rota*, præsertim in *Romana ususfructus 13. Februarij 1664. Bevilacqua, Bonon. ususfructus 26. Novembrii 1655. eodem dicta Firmana ususfructus 7. Julij 1666. Abergato*; Solumque, ut advertitur in eadem *Firmana disc. 50.* iste transitus considerandus venit tanquam administratum seu corroboratio cessationis legati ob cessantem conviventiam à testatore expressè demandatam, sive ob cessantem tutelam, ut tibi, quasi quod sit circumstantia, quæ singulariter & de per se consideranda veniat in simul & unitim cum aliis ex vulgari regula, ut *singula qua non presumunt &c.*

Hinc proinde, cum testator juxta verba superioris registrata demandasset conviventiam matris, uxoris, & filiarum, cum clausula, & non alius &c. causa restringebatur ad punctum, an ob cessationem dictæ conviventiæ, tanquam à cessante causa legandi cessaverit legatum necne; Sed quoniam in ista questione, quæ pro meo iudicio est potius facti & voluntatis quam juris, scribentes nimium se involverunt, confundendo plures casus inter se diversos, unde propterea de facili resultant æquivoca, Idcirco ad hæc tollenda, & quo magis fieri potest conciliandas auctoritates, quæ invicem pugnare videntur, advertēbam plures casus distinguendos esse.

Primus est, ubi legatarius, cui inunctum est onus cohabitandi & vivendi cum herede vel alio, id implere non potest ex culpa & facto voluntario ejus, cum quo convivendum seu cohabitandum est, & tunc licet scribentes nihil pacificum reliquerint, attamen magis communis & recepta assitit legatario, per quem non sicut ex parte sua adimplere sed impediatur ex facto voluntario illius, cui adimplendum est ad generalem regulam *text. cum ibi notat. in l. jure civili ff. de cond. & demon. & magis specialem in l. qui concubinam s. uxori ff. de leg. 3. ubi gl. Bar. & ceteri ex collectis per Burat. & adden. dec. 339. n. 1. & seq. & per adden. ad dec. 636. par. 4. rec. tom. 3. num. 125 cum seqq.*

Alter casus est, ubi implementum impeditur à casu, quia nempe filius testatoris vel alter, cum quo cohabitandum, sed convivendum est, decesserit, seu alias casualiter impediatur; Et tunc non urgentibus conjecturis suadentibus diversam testatoris voluntatem, quæ in hac materia torum facit, juris theorica in dubio, & ad inducendam præsumptionem, contraria ut dictum est, probatione etiam conjecturali & administrativa elidibilem, consistit in distinctione, an talis cohabitatio seu conviventia principaliter ordinata sit in gratiam & servitium eius, cum quo cohabitandum vel convivendum est, itaut illius commodum vel servitium principaliter pro causa finali contemplatum sit, legatum verò relictum cohabitare debenti, sit accessorium & causativum tanquam præmium seu emolumentum illius oneris. Et tunc intrat regula *textus in cap. cum cessante*; Secus autem e converso, ubi principalis seu finalis causa legandi consistit in affectione erga legatarium, cui verisimiliter relictum esset etiam sine tali onere, quod accessorie sive pro causa impulsiva staret, ut patet ex his, quæ post antiquiores collectos plene & elaborate de more habentur apud *Cyriac. contro. 50.* qui tamen in eo casu succubuit, cum contrarium firmatum fuerit per *Rotam dicta decis. 636. par. 4. rec.*

tom. 3. edita in eo individuo casu, in quo Cyriac. scripsit, cum aliis collectis per Adden. dicta decis. 636. & habetur dec. 290. & 349. par. 10. rec. Ex quibus omnibus & aliis liquet, solam questionem hodie esse facti & applicationis, an scilicet agatur de una vel de altera parte distinctionis; & consequenter juxta generalem omnium ambiguum & conjecturalis voluntatis questionum naturam, certa & determinata regula seu decisio dari non potest, sed totum pendet à singulorum ac individuorum casuum particularibus circumstantiis attendendo solum juris theoreticis & propositiones pro norma ponderandi conjecturas, seu congrue applicandi activa passivis.

Quamvis autem in hac facti specie plures concurrerent circumstantiæ & conjecturæ ex quibus, ut infra, etiam versaremur in hoc secundo casu, probabilius respondendum videretur pro cessatione legati, tanquam in prima parte præfactæ distinctionis; Nihilominus advertēbam incongruum videri assumere hanc provinciam magis duram, & in qua, ut generaliter in omnibus conjecturalibus & arbitrariis, certum & determinatum iudicium dari non potest, ac propterea semper incertus est exitus, quoniam neque hic videbatur casus, sed tertius à præcedentibus distinctus, & magis planus.

Qui est, ubi non implementum non resultat ex facto voluntario ejus, cui implendum est, juxta primum casum, minusque ex accidenti, juxta secundum, sed ex facto merè voluntario, ac potius culposo ipsius legatarii adimplere debentis, nam tunc concursus videtur opinio contra legatarium, & pro cessatione legati, ex regula, quod legatum relictum sub conditione, cujus implementum ab ipso legatario pendeat, absque tali implemento obtineri non valeat *ad textum in dicta l. qui concubinam s. uxori ff. de legat. 3. cum ibi notatis & aliis concord. plenè collectis per Burat. de alimentis tit. 4. q. 15. numer. 1. cum sequen. & per Adden. ad dictam decis. 636. par. 4. tom. 3. num. 113. cum sequen.* Et clarè comprobatur ex eisdem supra allegatis decisionibus 636. par. 4. tom. 3. 290. & 349. par. 10. editis ad favorem uxoris legatariæ non conviventis cum filio testatoris, quoniam totum fundamentum constituitur in eo, quod cohabitatio esset ipsi legatario impossibilis, atque à casu potius, quam ab ejus facto voluntario impedita.

Ideoque advertēbam, transitum uxoris ad secunda vota, non esse quidem ut supra inductivum pœnæ amissionis seu privationis legati simpliciter à primo viro sibi facti, sed esse nimium considerabilem in proposito huiusmodi conditionis seu oneris legato adjecti, ad probandum, quod non implementum ita resultare dicitur ex ipsius uxoris facto voluntario, & quod legaliter culposum, & à testatore verisimiliter nolitum & abhorritum dicendum est.

Multomagis quia etiam si ageretur de secundo casu impedimenti accidentalis, adhuc plures circumstantiæ suadere videbantur, potius primam, quam secundam partem dictæ distinctionis, quod scilicet talis dispositio principaliter ordinata esset in gratiam & commodum filiarum testatoris; Fortius verò easdem circumstantias considerando in ordine ad dictum alium casum non implementi voluntarii & culposi, unde propterea mihi videbatur, quod versaremur in casu plano favore hæredum contra legatariam.

Plura

Plura siquidem urgebant id suadentia ; Primò
 10 scilicet, quia conviventia demandata fuit cum clau-
 sula, *non alter, nec alio modo*, cujus virtus & operatio
 est, nedum probare enixam disponentis volunta-
 tem, sed etiam removere consensum ab actu, ac in-
 ducere conditionem etiam ubi adjicitur super ali-
 qua solemnitate, quæ aliàs necessaria non est, ex
 11 collectis per Gregor. & adden. decis. 192. Buratt. &
 add. dec. 374. & est conclusio plana de qua habetur
 frequenter præsertim *sub tit. ac alienat.* in proposito
 reservationis beneplaciti Apostolici, vel alterius
 solemnitatis.

Secundò ob qualitatem hæredum, cum quibus
 cohabitatio & conviventia demandata fuit, dum
 nedum erant filii, & consequenter magis dilectæ
 sed scemina & infantes, unde tam ratione sexus,
 quam ætatis, liquido constare videbatur, testatorem
 ita dictarum puellarum meliorem educationem
 & curam sub propria matre & avia desiderasse ;
 Tertio ob mixturam cœqualem propriæ matris
 ipsius testatoris, & successivè focus uxoris juvenis,
 quam ita implicite in viduitate perseverantem
 præsupposuit, cum notorius ac generalis sit focus
 tigor erga nulum circa ejus honestatem conser-
 vandam, ut e converso nimia est indulgentia ma-
 trum erga filias ; Quarto fortiter ob discretivam
 alterius legari usufructus particularis in diversa o-
 ratione præfatis matri & uxori relicti, dum nullam
 adjecit conditionem seu onus, & quam discretivam
 licet ad aliud propositum in his terminis satis ponderat
Reia d. dec. 290 & 349 p. 10. res. Quintò etiã satis
 fortiter ob aliam discretivam, quod in dicto legato
 particulari testator adjecit illa verba, *earum vitæ natu-
 rali durante*, quæ in proposito pro non cessatione
 legati ex cessante causa nimium ponderantur dicta
dec. 636. par. 4. tom. 3. n. 6. unde liquet, quod quando
 testator legatum principaliter in gratiam ipsius le-
 gataria facere voluit, non cessaturum ex cessante
 conviventia cujus casum recte cogitare & prævide-
 re potuit, quando dictæ puellæ factæ nobiles ad vi-
 ros transire deberent, ita providit, exprinendo
 dicta verba, quæ in hac alia dispositione neglexit ; Et
 sexto demum stante illa formula verborum, quod
 conviventiam posuit in participio cum dictione *si-
 mul, ibi ; Insimul viventes*, & sic pro conditione præ-
 cisa, quasi quod principaliter in animo habuerit
 continuationem illius vitæ, quæ habebatur ipso te-
 statore vivente, & perinde ac si ipse viveret, quæ
 omnia insimul & unitim ponderata videbantur po-
 nere rem in claris.

Supponebatur in notula transmissa, dictam le-
 gatariam se promptam offerre cohabitare in eadem
 domo, unde propterea instabat pro assignatione
 appartementi, cum protestatione, quod per ipsam
 non stabat. Verùm id mihi non videbatur relevare ;
 Tum quia testator non loquutus est de cohabitatione
 tantum in eadem domo, sed de conviventia, &
 sic de communionem vitæ & mensæ, quod incon-
 gruum, & absque dubio contra testatoris volunta-
 tem est sequi debere cum mixtura secundi viri ;
 Tum etiam quia, ubi de cohabitatione loquutus
 esset, intelligendum veniret de formali, non autem
 de materiali, ut bene Bald. in l. 1. num. 8. Cod. de le-
 gatis, ubi etiam Angel. & ceteri per Surd. in alimentis
 dicto tit. 4. q. 15. num. 6. Adden. ad dictam
 decis. 636. par. 4. tom. 3. num. 119.
 & sequen.

Cardin. de Luca de Servitutibus.

ROMANA

AROMATARIÆ

PRO

AURELIO ANGELINO.

Responsum pro veritate.

Usufructuarius rerum mobilium, quæ usu
 consumuntur, seu atteruntur & vetera-
 scunt, quomodo cavere debeat, an scilicet
 de restituendis ipsis rebus proir reperietur,
 vel de restituendo valore spectato
 tempore incepti usufructus.

S V M M A R I V M.

1. **F**alli series.
2. De questione, ad quid usufructuarius teneatur
 in restituendo bona, quæ usu consumuntur.
3. De bona distinctione plurium specierum, & bonorum
 mobilium remissivè.
4. Hæres fideicommissi gravatus ad quorum mobilium
 restitutionem teneatur.
5. In taberna seu grege datur usufructus.
6. Usufructuarius taberne gregis, vel corporis univer-
 salis ad quid teneatur.
7. Usufructuarius rerum, quæ usu consumuntur, obliga-
 tus ad restituendum valorem, an admittatur ad
 restituendas ipsas res cum suppletionem.
8. Quid in hac materia deferendum sit observantia.
9. Quale tempus attendi debeat in aestimandis bonis, quæ
 usu consumuntur.
10. Quid de usufructu animalium.

D I S C. L I I I.

Flavus Riccius in Vrbe Aromatarius, facta
 aestimatione omnium bonorum medicinalium
 ac etiam instrumentorum, quæ vulgò *stilia*
 nuncupari solent ejus apotecæ, societatem iniiit
 cum Aurelio Angelino alias ejus famulo, duratu-
 ram ad duos annos, quibus finitis, iterum fieri debe-
 ret aestimatio seu bilancium capitalis, quo detracto
 ad favorem Flavii, lucrum juxta certas ratas inter
 eos dividi deberet, cum unus poneret bona, alter
 vero operam.

Hoc medio tempore obiit dictus Flavius scripta
 hærede Ecclesia Sancti Caroli in via Curfus, usufruc-
 tum vero dictæ Aromatariæ reliquit, pro me-
 dietate præfato Aurelio, & pro alia medietate Cin-
 thie uxori, post quorum mortem, voluit capitale
 salvum esse, ac spectare ad hæredem, inter quem &
 legatarios orta est controversia super modo præ-
 standi cautionem, an scilicet præstanda sit de resti-
 tuendo bona in eo statu, in quo extraxant finito usu-
 fructu, vel potius de restituendo aestimationem at-
 tento præfati tempore, unde pro veritate interro-
 gatus.

Respondi in hujusmodi questione Doctores
 nostros mirum in modum variasse, ut constat ex
 deductis per Matuz. conf. 110. Castil. de usufructu
 2
 2
 617.